

Józefa Bałachowicz

orcid.org/0000-0001-6208-8042  
e-mail: baljola@aps.edu.pl  
Akademia Pedagogiki Specjalnej w Warszawie

Zuzanna Zbróg

orcid.org/0000-0002-4088-626X  
e-mail: zzbrog@ujk.edu.pl  
Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

## Wprowadzenie

### Introduction

---

Tematykę bieżącego numeru EETP wyznaczają aktualne i palące problemy w polskiej edukacji elementarnej, które zostały wyeksponowane w związku z tragiczną sytuacją naszych sąsiadów – wojną w Ukrainie. Problematyka przestrzennego i kulturowego współistnienia różniących się w wielu sferach jednostek i grup społecznych wymaga dalszego poszukiwania rozwiązań mimo licznych działań podejmowanych przez badaczy w ramach swoich dyscyplin: pedagogów, psychologów, językoznawców, glottodydaktyków, kulturoznawców, a także nauczycieli praktyków na co dzień wspierających dzieci w wieku przedszkolnym, uczniów najmłodszych oraz ich rodziny. Z tego powodu wątkiem przewodnim przedstawianego tomu jest edukacyjna wartość dialogu, jego relacyjny charakter i ranga, jaką dialog w sferze publicznej nadaje debacie społecznej. Poddanie pod dyskusję tej trudnej tematyki, wywołującej napięcia społeczne, daje nadzieję na pokazanie różnych perspektyw oglądu badanych zjawisk, otwierając tym samym przestrzeń dla pedagogiki dialogu. W jej założeniach podkreśla się, że

[...] zdolność do dialogu łączy się z prezentowaniem postawy otwartości, akceptacji i szacunku wobec Innych. [...] [D]ialog wymaga krytyczności, która skłania do rozumnego i refleksyjnego odnoszenia się do świata i ludzi oraz dociekania źródeł koegzystujących, częstokroć sprzecznych, wartości i stanowisk, a wraz z tym pobudza do zaangażowanych czynów – odważnego reagowania wszędzie tam, gdzie w społecznym współżyciu zostaje dostrzeżone niebezpieczeństwo, niesprawiedliwość, blokująca rozwój bariera (Jankowska, 2017, s. 9).

Debata społeczna, której jednym z elementów jest również ten tom, stanowi potrzebną i – mamy nadzieję – użyteczną cząstkę wsparcia, które rozumiemy jako przekazanie nadziei, okazanie troski osobom, które borykają się z problemami, potrzebującym pomocy, pokazanie zainteresowania ich codziennymi kłopotami czy wskazanie możliwych dróg działania w sytuacjach trudnych.

Artykuły publikowane w tym tomie odnoszą się do nowych obszarów problemowych w ramach znanych już zagadnień wielokulturowości. Autorzy nazywają okoliczności, które wiążą się z koniecznością wsparcia edukacyjnego w warunkach już właściwie transkulturowości (Welsch, 1998; Nikitorowicz i Guziuk-Tkacz, 2021). Mamy bowiem coraz częściej do czynienia z mieszaniem się różnych kultur w obrębie jednego państwa, ich przenikaniem się i hybrydyzacją, które powodują konieczność zmiany w podejściu do edukacji i wychowania nowych pokoleń. Jest to zjawisko naturalne, które pojawiło się w polskich instytucjach oświatowych jako rezultat zmian społecznych i coraz częściej występującej w różnych regionach kraju większej heterogeniczności kulturowej grup dziecięcych.

Zarówno ustalenia teoretyczne, jak i empiryczne dowodzą, że transkulturowe wychowanie do wartości wymaga włączania do edukacji dzieci już w wieku przedszkolnym nie tylko wartości regionalnych, ale także odnoszących się do tolerancji dla odmienności, szacunku dla różnic oraz podążania w kierunku rozumienia wartości pokojowego współistnienia i nieskrępowanego korzystania z zasobów różnych kultur. Nieodzownym elementem dbania o tożsamość kulturową dzieci i jak najbardziej efektywną inkluzję dzieci uchodźców w polskich instytucjach oświatowych jest uczenie się języka polskiego, co wymaga adekwatnej uwagi ze strony uczelni, nauczycieli i wydawców (np. Miernik, 2022; Młynarczuk-Sokołowska i Szostak-Król, 2022; Szplitt i Tamborska, 2022).

Poruszane w tym tomie teksty obejmują problematykę:

- kreowania tożsamości kulturowej dzieci z niezbędnym zaangażowaniem w proces edukacji rodziny, placówek edukacyjnych/nauczycieli i władz oświatowych, przede wszystkim zaś z uwzględnieniem roli języka; pożądane jest zanurzenie dzieci w obu/kilku językach, doświadczanie i przeżywanie przez nie kultur rodziców i dziadków różnych narodowości oraz stopniowe zakorzenianie się w nich;
- ukazania dzieciom dziedzictwa i bogactwa kulturowego przedstawicieli innych narodowości w formie dostosowanej do profilu aktywności najmłodszych uczniów, np. jako połączenia gry (miejskiej) z klasyczną książką (*questing*);
- rozpoznania potencjału dydaktycznego uczenia się transformatywnego czy też grupy podejść metodologiczno-teoretycznych i praktycznych określanych mianem plurilingwalizmu (*plurilingual pedagogies*), uznawanych w literaturze nie tylko za innowacyjne, wartościowe i skuteczne, ale też konieczne do zastosowania we współczesnej edukacji w związku ze zmierzaniem rodzin w kierunku dwujęzyczności

dzieci, zwiększaniem się w grupach przedszkolnych i klasach szkolnych liczby dzieci z doświadczeniem migracji lub uchodźstwa;

- eksploracji założeń, koncepcji i standardów prezentowanych w szkołach międzynarodowych oraz możliwości ich aplikacji do programów kształcenia w szkołach podstawowych w Polsce.

Zachęcamy do zapoznania się z inspirującymi tekstami, które złożyły się na wartościową, spójną kompozycję pełną propozycji wsparcia dzieci, ich rodzin oraz nauczycieli przedszkolnych i wczesnoszkolnych. W przedstawianym tomie znajdują się rekomendacje różnych sposobów wychowania w społeczeństwie transkulturowym, z uwzględnieniem klasycznych wartości prawdy, dobra i piękna oraz wartości niezbędnych w warunkach koegzystencji przedstawicieli różnych kultur w tej samej przestrzeni społecznej.

## Bibliografia

- Jankowska, D. (2017). *Poprzez dialog ku emancypacji*. W: D. Jankowska (red.), *Pedagogika dialogu. Emancypacyjny potencjał dialogu* (s. 8–15). Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej.
- Miernik, A. (2022). Edukacja literacka dzieci cudzoziemskich w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej. W: Z. Zbróg (red.), *Dzieci z Ukrainy – pomoc, integracja i wsparcie edukacyjne w przedszkolu, w szkole i w instytucjach samorządowych* (s. 131–142). Kieleckie Towarzystwo Naukowe.
- Młynarczuk-Sokołowska, A. i Szostak-Król, K. (2022). Polska szkoła wobec wyzwań wynikających z nowego kontekstu przymusowej migracji. Ku metodyce wspierającej edukację i integrację uczniów pochodzących z Ukrainy. W: Z. Zbróg (red.), *Dzieci z Ukrainy – pomoc, integracja i wsparcie edukacyjne w przedszkolu, w szkole i w instytucjach samorządowych* (s. 233–246). Kieleckie Towarzystwo Naukowe.
- Nikitorowicz, J. i Guziuk-Tkacz, M. (2021). Wielokulturowość – międzykulturowość – transkulturowość w kontekście pedagogicznym. *Edukacja Międzykulturowa*, 2(15), 23–36. <https://doi.org/10.15804/em.2021.02.01>
- Szplit, A. i Tamborska, P. (2022). Budowanie środowiska dwujęzycznego w polskim przedszkolu jako przykład procesów integracyjnych – analiza przypadku. W: Z. Zbróg (red.), *Dzieci z Ukrainy – pomoc, integracja i wsparcie edukacyjne w przedszkolu, w szkole i w instytucjach samorządowych* (s. 143–152). Kieleckie Towarzystwo Naukowe.
- Welsch, W. (1998). Transkulturowość. Nowa koncepcja kultury. W: R. Kubicki (red.), *Filozoficzne konteksty rozumu transwersalnego. Wokół koncepcji Wolfganga Welscha* (s. 195–222). Wydawnictwo Fundacji Humaniora.